STEĆAK-NUKLEUS KIROVE GROBNICE

Autor: Mate Puljak

STEĆAK-NUKLEUS KIROVE GROBNICE

Autor: Mate Puljak

UVOD

Kir Veliki, kralj Perzije i Medije iz iranske dinastije Ahemenida, vojskovođa, uman i religijski tolerantan čovjek, zakonodavac i važna biblijska ličnost koja je osnovala Perzijsko carstvo. Bio je sljedbenik zoroasterijske religije, snažno je utjecao na istočnu i zapadnu civilizaciju a posebno na Judaizam. Mnogi ga, uključujući i mene, smatraju većim od Aleksandra. Ono što ga povezuje s Ilirima jest njegova grobnica kojoj doista, nakon ovog članka, moramo posvetiti jedno opširnije istraživanje jer ima mnogo dostupne literature. Grobnica Kira Velikog ide u prilog mojoj tezi da je stećak nukleus antičkih hramova i grobnica.

KRONOLOGIJA

Prema Starom zavjetu Kir je rođen 600. pr. Kr. a prema modernim procjenama 576. pr. K. Nakon smrti oca Kambiza 552. postaje kralj Anšana, grada podno planine Zagros na jugozapadu Irana, prijestolnicom iranske dinastije Ahemenida. Iste godine vodi bunu protiv nadređenih Medijaca ali tek 549. uz Harpagovu pomoć osvaja glavni grad Ekbatanu čime je Medijsko carstvo konačno bilo pokoreno. Tri godine nakon toga okrunjen je medijskom krunom ali se u isto vrijeme proglasio i kraljem Perzije. Godine 540. pr. K. pada Lidijsko carstvo, Mala Azija, Licija, Cilicija i Fenicija. Perzijanci koriste do tada neviđene vojne taktike. Novobabilonsko carstvo osvaja 539. o čemu pišu Ptolomej, Euzebije i Diodor. Nakon osvajanja Babilona Kir pušta židove da se vrate u Jeruzalem i prekida 70 godina njihova ropstva. No, vratio se samo manji broj, oko 50 000, dok je većina ostala u Babilonu gdje su živjeli slobodno s mnogim povlasticama uključujući i prakticiranje vlastite religije. Kir umire 530./529., prema Herodotu pogiba u borbi protiv Skita a prema Ksenofontu doživljava starost u glavnom gradu Perzije Pasargadu. Nasljeđuje ga njegov sin Kambiz II.

ŽIVOT

Kir je u Bibliji poznat po imenu "Koresh" (Kurošé) a u Kuranu kao "Dhul-Qarnayn". U staroperzijskom se njegovo ime izgovaralo "Kuroš" dok su povjesničari prihvatili grčku verziju "Kyros". U Hrvatskom jeziku bi najvjerojatnije bilo "Ćiro" tj. "Ćiril".

Herodot smatra da je Kir bio unuk medijskog kralja Astijaga odgojen u skromnoj pastirskoj obitelji. U drugoj verziji on je sin siromaha koji je radio na medijskom dvoru. Za sebe Kir kaže kako je tron naslijedio od svog oca, djeda i pradjeda.

Kir je rođen u okolici budućeg grada Pasargada u porodici Ahemenida i vjerojatno je bio sin plemića Kambiza I. i princeze Mandane, kćeri Astijaga i Arijene. Ime je dobio po djedu Kiru I. O njegovu odrastanju nema izvora već samo legenda o snu kralja Astijaga koji je usnuo da će ga Kir zbaciti s prijestolja. Naredio je Harpagu da otme novorođenče i ubije ga ali je on dijete povjerio pastiru Mitradatu i naredio mu da ga ostavi u planinama. Stjecajem okolnosti Mitradatu umire njegovo vlastito dijete. Shrvan od boli pastir prikazuje svoje mrtvo dijete Harpagu a odgaja Kira. Kad je Kir imao 10 godina bilo je očito da nije pastirev sin jer se ponašao gospodski. Astijag je otkrio da je Kir živ i osvetio se Harpagu poslužívši mu na gozbi vlastitog sina a Kira je vratio roditeljima. Kir nasljeđuje oca nakon njegove smrti. Harpag i Kir kreću u ustanak protiv Astijaga i počinju osvajanja, najprije Medije a nakon proglašenja kraljem Perzije, i ostalih teritorija. Nakon pustih osvajanja i stvaranja jednoga od najvećih carstava u povijesti, Herodot izvještava da pogiba u velikoj bitci protiv Skita i kraljice Tomirije. Njegov izvještaj nije pouzdan jer je to tek jedna od mnogih legendi o Kirovoj smrti. Ksenofont u Kiropediji navodi da je umro u glavnom gradu Perzije. Danas se smatra da je najbliže istini smrt prema izvještaju Berosa koji tvrdi da je Kir poginuo pod dahaejskim strijelama u blizini Sir Darje što je tvrdio i Ktezije u Persici.

KIROVA GROBNICA

Strabon i Arijan opisuju Kirovu grobnicu prema viđenju Aristobula od Kasandrije. Prema Plutarhu na grobnici je nekada pisalo:

“ O čovječe, tko god da jesi i otkud god dolazio, ja sam Kir koji je stvorio Perzijsko carstvo. Ne zavidi mi na ovom komadiću zemlje koji skriva moje tijelo.”

Lokacija grobnice je u Pasargadu, Iran, oko 1 km jugozapadno od palače. Arijan izvještava da je Aleksandar posjetio Kirov grob i da je u njega ušao jedan od njegovih ratnika, Aristobul, te zatekao zlatni krevet, zlatni lijes, stol s posudama za piće, mnoge ukrase i natpis. Danas postoje dvije verzije toga natpisa. Prema Strabonu druga verzija, u slobodnom prijevodu, otprilike glasi ovako:

“Ti koji prolaziš, ja sam Kir, koji je osnovao Perzijsko carstvo i bio kralj Azije. Ne sudi o meni prema ovom spomeniku.”

Stil grobnice struka pripisuje tzv. mezopotanskim i elamitskim ziguratima s komorom kakvu imaju Urartu grobnice. Neki tvrde da se u Pasargadei spojila arhitektura mnogih drevnih civilizacija poput Elama, Babylona, Assyrije, Anatolije, Egipta i dr. tako da je i ovaj grob mogao nastati po uzoru na grobnicu neke civilizacije koja nije navedena. Struka to naziva Perzijskom sintezom - sklapanje svakojakih stilova sa svih strana carstva u novu cjelinu. Takva je, prema grčkim povjesničarima, bila i unutrašnjost grobnice. Oni su zabilježili tepiseriju, sagove, pokrov, odjeću i sl. iz različitih dijelova carstva. Sam grob je sagrađen da bude otporan na jake potrese kao i grad Pasargad. U grobu se danas održavaju proslave perzijske Nove godine. Od ostalih izuzetnih građevina možemo izdvojiti Apadanu u Pasargadu s poznatim stupovima, prema kojoj je sagrađena akropola u Ateni. Cijeli grad je jedno arhitektonsko čudo koje je u stanju izdržati potres od 7 stupnjeva po Richteru jer su temelji građeni na principu izolirane baze koju sam skupa s ocem koristio prilikom gradnje nekoliko stambenih objekata. U gradnji su koristili velike blokove vezane željeznim klinovima. Iza Kira je ostao i sofisticirani vodovodni sustav te mnoga druga arhitektonska rješenja koja su tehnološki bila daleko ispred njegova vremena.

Blokovi koji su ugrađeni u njegovu grobnicu su u pravilu izduženi i pravokutnog oblika. Veoma su precizno rezani. Sličan primjer sam prezentirao u članku “Glas s istoka-Kulina na Bilankuši”. Prilikom ugradnje nije korištena nikakva žbuka a gromade su na mjestima vezane željeznim klinovima. Prema dostupnim izvještajima arheologa mjere groba su; visina 11.10 m, donja baza

13.35 * 12.30 m. Stepenice postamenta su visine od 1.05 m sa dna do 0.57 m pri vrhu. Najdonji red blokova je još viši i predstavlja temeljnu jedinicu koja je u vrijeme gradnje groba bila pod zemljom. Baza na kojoj je grobnica iznosi 6.40 m * 5.35 m. Vrata su 1.39 * 0.78 m. Kroz njih vodi malen prolaz do komore 3.17 * 2.11 m čiji su zidovi debeli 1.50 m. Vrata su bila bogato ukrašena a od sačuvanih prikaza danas je dobro vidljiva rozeta poviše ulaza. Ona označava Sunce što je, na kraju krajeva, značenje i samog Kirova imena. Grob je bio ukrašen prizorima od kojih danas gotovo ništa nije sačuvano u cjelini već u oskudnim fragmentima i otiscima.

VEZE S BIBLIJOM

Ono što je važno jest da se Kira smatra začetnikom ideje obnove "Drugog Hrama". Kao što sam već najavio u "Bilankuši", smatram da je jedna od kopija Jeruzalemskog Hrama podignuta u Splitu. Radi se o tzv. "Dioklecijanovoj" palači na čiju je važnost, u kontekstu Biblije, prvi ukazao istraživač mr. Domagoj Nikolić koji je bio mišljenja kako se radi o izvornom Hramu zbog čega je osuđen u crkvenom i kulturnom miljeu koji je inače, na institucionalnoj razini, u skladnoj bračnoj zajednici. Ne možemo ne primjetiti sličnosti između "Dioklecijanove" palače i biblijskog opisa Jeruzalemskog hrama. Isto tako, ne možemo negirati sličnost blokova Kuline, odnosno blokova "Dioklecijanove" palače s onima u Pasargadu. Čak postoje identični metalni klinovi s karakterističnim utorima. Je li naša veza s Iranom, o kojoj su mnogi pisali, ustvari vezana uz Kira Velikog i obnovu tog "Drugog Hrama"? Jesu li naši Iranisti bili u pravu kada su ime "Hrvat" vezali uz Iran, Perziju i Darijevo vrijeme? Darije, naime, dolazi na tron iza Kirova sina Kambiza II. nakon što je ubio uzurpatora prijestolja i Kambizova ubojicu Gaumatu. Ja osobno smatram da priču koja nas povezuje s Iranom doista treba tražiti negdje oko vremena Kira i Darija. "Hrvat" jest ime iranskih korjena i to nitko ne treba sporiti. Ono je istoznačno s imenom Ilir- "Čovjek Svjetla", "Čovjek Sunca". Nije li to bilo i Kirovo ime? Nije li onda potrebno da se jezični Uskok pozabavi varijacijama koje proizlaze iz riječi Hrvat i Kureše kao npr. "Krvat" ,"Kurvat", "Kirvat", "Kroat", "Kroejša"...

U Bibliji postoji niz tekstova u kojima se Kir dovodi u vezu s podizanjem novog Hrama. Iz sačuvanih Kirovih i Darijevih proglasa u "Knjizi Ezrinoj" vidimo da je Kir potencirao gradnju Hrama na mjestu gdje se nalaze temelji starog. To je učinio za sve one židove koji su otišli iz Babilona. Međutim, bilo je problema već u startu i gradnja je zaustavljena da bi bila pokrenuta

tek nakon 20 godina a završena otprilike nakon 6 godina rada ito u Darijevo vrijeme. Prošlo je sveukupno oko 26 godina od izlaska iz ropstva do završetka Hrama. Nije poznato što se doista zbilo u međuvremenu iako Biblija donosi izvještaje o samarijskim smetnjama za Kserksove i Artakserksove vladavine. Vegetiranje prekida Darijevo naređenje da se u pismohrani tvrđave Ekbatane pronađe Kirov svitak s poveljom o gradnji Hrama nakon čega donosi proglas o početku same gradnje.

Ja nisam poklonik teze da se u Splitu nalazi izvorni Hram. Smatram da se radi o kopiji koja je, prema dokazima na terenu, završena u vrijeme Darija Velikog, a obnavljana u dva navrata, za vrijeme Augusta i Dioklecijana.

Što ako je sve bila prevara? Svjedočimo o mnogim velikim prevarama koje su se izdogađale u novom povijesnom dobu? Hoćemo li jednog dana sebi moći oprostiti što, zbog nabildanog ega i taštine, nismo uzeli u obzir da su stvari mogle biti drugačije postavljene? Ja se toga uvijek sjetim kada vidim crkvu na mjestu nekadašnje nekropole stećaka a to je često. Poneki stećak, koji je iskopan prilikom kopanja novijih grobova, stoji po strani i podsjeća da stvari nisu bile onakve kakvim se danas čine. Učinjena je velika nepravda. Koliko je bilo tih nepravdi i što je sve zataškano i iskrivljeno, mi to ne možemo znati ali je jasno da je upravo vodstvo Katoličke Crkve sudjelovalo u većini tih "prepravaka".

Je li taj drugi Hram, ustvari sagrađen kod nas i je li Kir, na povratku iz Dalmacije, po stare dane, zastao kod nekog stećka i odlučio prizor prenijeti u Perziju? Je li taj stećak bio Zgožđanski stećak kojega definitivno treba proučiti u kontekstu ove teme?

Ako nismo povezani s Iranom čemu onda toliko nepoznanica o imenu "Hrvat" čije značenje do sada nitko nije odgonetnuo a kad ga počne odgonetati uvijek završi na ISTOKU? I to HR..., koje svima nama teško pada izgovarati, razvodni se kada između slova stavimo samoglasnik. U našem narodu slovo H je često zamjenjivano slovom K i obrnuto. Isto vrijedi i za slova B i V. Tko je sve to skupa zamutio i zašto su loše završavali svi oni koji su tvrdili da nismo Slaveni? I danas ta mehanizacija radi svoj posao i preživljava upravo poput masonerije jer iza svega ustvari i stoje oni. Što je bilo tako nužno sakriti da se izmislila teza o dolasku Slavena? Opet ponavljam, po ko zna koji put, mi smo od vazda autohtonci! Ako smo ikada i otišli mi smo bili

oni koji su se vratili! Ako je pak netko došao, to je bio neznatan broj ljudstva koje se s nama stopilo! Ja ne tvrdim da je "Dioklesova" palača izvorni Hram ali zašto ne bi bila kopija? Zašto nije moglo biti nekoliko hramova baš poput nekoliko Troja ili Delmiona? U Španjolskoj i Nikomediji je bilo sagrađeno nešto slično. Je li se s Hramom dogodilo isto kao i sa Trojom; Iako svi dokazi upućuju da je Troja bila u Dalmaciji, ljudi odlaze u Tursku. I sada, što znamo osim da je sve zapetljano. 50 000 došljaka u Iliriju ne bi predstavljao enormno velik broj. Pa nisu Rimljani tolike godine ratovali protiv nas jer nas je bila šačica! Ilirsko kraljevstvo je bilo brojno u ljudstvu i nijedan dolazak niti ijedna seoba nije mogla ostvariti značajniji prodor na naš teritorij ili u naš etnos u tolikoj mjeri da bude dominirajuća nad zatečenim domorodačkim stanovništvom i njihovim običajima.

ZAKLJUČAK

Kirova grobnica podsjeća na stećak s postamentom. Forma stećka, s druge strane, veoma nalikuje na koncept Kirove grobnice. Stećke nalazimo s jednim ili s nekoliko naslaganih ploča koje čine postament, odnosno postolje. Na njega je postavljen sljemenjak s istim crtama baze, korpusa i krova kao na Kirovoj kripti.

Zašto stećak ne bi bio predložak koji je iskorišten za vizualni identitet Kirova groba? Zašto stećak općenito ne bi bio nukleus antičkog hrama kada znamo da je mnogo stariji od navedenih građevina?

Jesmo li ovime konačno stupili nogom na vlake kojima idu kolotraci do Irana... i natrag? Jesmo li mi Delmati bili Kirovi regruti ili smo čekali Darija Velikog čiji je znak bio ljiljan kojega su kasnije preuzeli i hrvatski kraljevi.

Je li spominjanje Kira u Bibliji (Ezra 1.1, 1:2, 1:7, 1:8, 3:7, 4:3, 4:5, 5:11, 5:14, 5:17, 6:3, 6:14 / 2 Kronike 36:22, 36:23 / Danijel , 1:21, 6:29, 10:1 / Izajia 44:28, 45:1) dovoljno da se percipira kolika je njegova uloga u obnovi drugog Hrama odnosno udaranju administracijskih temelja gradnji koja je dovršena tek iza njegove smrti za vrijeme Darija?

Je li 50 000 povratnika iz Babilona bilo loše dočekano u Judeji pa se stvar iz toga razloga zamaglila

ili se direktno išlo u Iliriju? Jesu li lokalni starješine smatrale da je 70 godina ropstva u Babilonu ostavilo traga na židovima i da će tolike godine pod Ahurom-Mazdom, na neki način, ugroziti poimanje i status Jahve ili je narod u Iliriji objeručke dočekan? Jesu li oni svojim odlaskom u ropstvo ustvari bili otpisani od judejske zajednice za vijeke vjekova ili je se za njima nostalgično uzdisalo ? Već sam ranije upozoravao da bi Ilirija mogla biti "Obećana zemlja". Treba samo razlučiti koja; stara ili nova?

Mnogo je pitanja na koja upravo vi, dragi čitatelji, trebate dati odgovor ito prvenstveno sami sebi! Ne zaboravite pritom proučiti doprinos pok. Mirka Vidovića i ostalih "Iranista" kao ni kamen iz Rešetarice. Ali osim toga, možda je najvažnije da proučite postoji li veza između Dalmacije i prapovijesnog grada Dalamatie te dvaju otoka Dalme i Dilmuna, istoimene prapovijesne civilizacije Dilmun koja se nalazila na prostoru Bahreina, Kuwaita, Qatara... Dilmun se povezuje s Rajskim vrtom iz epa o Gilgamešu (perzijskom Adamu). Je li izvorni Eden prenešen iz Dilmuna u Iliriju? Je li to ta veza s Biblijom a ujedno i sa "istokom"? Dalmacija u jednom povijesnom trenutku postaje novi Raj a time i "Obećana zemlja"? Kada se to moglo dogoditi; prije ili za vrijeme Kira Velikog pod čije okrilje u 6.st. pr. K. dolazi i Dilmun. Đino Đivanović mi je skrenuo pozornost na otoke i ukopne gomile koje se tamo nalaze. Način ukapanja je sličan delmatskom samo što je, zbog polupustinjskog reljefa, nabacivan sitniji kamen. Dilmun, Dalma, Dalamatia...Delmion/Dalmion, Delmati/Dalmati, Dalmatia...slučajnosti ne postoje! Priča o toj staroj trgovačkoj civilizaciji je velika i važna jer je riječ o jednoj od najstarijih civilizacija na Zemlji. Je li Dilmun glavna veza s "istokom" za koju se ne smije znati dok su sve kasnije veze došle uzročno-posljedičnim slijedom? Kako to do sada nitko nije uvidio? Toliki su nas tražili po Iranu i Perziji a nitko nije skontao da negdje u moru plivaju dva otoka, ito kakva otoka, koja bi mogla biti odgovor na mnoga pitanja koja nas muče.

Nešto ima u svemu ovome, ito nešto veliko zbog čega su mnogi, koji su se bavili temom istočnih korjena, platili glavom. Ne zaboravimo ubojstva prof. dr. Milana Šufflaya, dr. Ive Pilara, dr. Kerubina Šegvića, dr. Ive Guberine, prof. Mihovila Lovrića i dr.

"Knjiga Ezrina" djeluje dosta montirano, radnja ne teče, opetovano se ponavljaju neki momenti, isuviše puta se spominje Jeruzalem (oko 40) a Darije izričito naglašava da se Hram mora podići tamo gdje su temelji starog. To navodi na pomisao da je ipak postojala alternativna lok-

acija ili se o njoj razmišljalo. Prošlo je najmanje 10 godina od Kirove smrti do početka gradnje Hrama na što je potrebno dodati još 10 godina od oslobađanja židova iz Babilona, odnosno slanja hramskog inventara i pisanja Kirove povelje, do same Kirove smrti. Dakle, radi se o rupi od 20 godina u kojoj je Hram mogao biti sagrađen i na alternativnoj lokaciji. U drugoj verziji bi Nikolić bio u pravu pa je u Iliriji stajao izvorni hram a onda bi naša zemlja ustvari bila pravi Kanaan. Moram ovdje naglasiti da ne postoje nikakvi dokazi gdje se ona uistinu nalazila. Nema predaja, nema arheoloških nalaza niti bilo čega što zemlju Kanaan može staviti ondje ga ju ubiciraju povjesničari i napose religijske struje . Neki strukovnjaci čak smatraju da se Kanaan nalazio u Mezopotamiji. Bilo kako bilo, ima nešto na prostoru Ilirije što je vezano uz tu priču. Nije baš da nemamo infrastrukture koja bi se mogla uklopiti u temu, počev od Salone, Asserije, Varvarije...da ne spominjem Ljubu. Čujem da se i tamo namjeravaju saditi nekakva zimzelena stabla na koja sam upozorio u čl. "Gomila na Zelenoj glavici" i da iza toga stoji Crkva. Što se to želi sakriti na Ljubi da se zakupljuju zemljišta samo da bi se na njima sadili borovi ili čempresi?

Stećak je nukleus Kirove grobnice a što se Hrama tiče, u svijetu laži i obmana jedina je istina da je najstariji i najvažniji Hram u nama, u našem srcu. U njemu prebiva Bog i stojim iza svega što iz mog srca dolazi jer ima Njegovu vibraciju! To čitatelji vide i osjete. I upravo je taj prijenos ono što će me On pitati jesam li dobro odradio! Sigurno me neće pitati jesam li dobro postavio tezu, imam li grešaka i slično.

MEHR

Siječanj 2017.